

İRAN ÜLKE RAPORU

Genel olarak ekonomisinde ve ülke yönetiminde merkezi otoritenin hakim olduğu İran, 70 milyonu aşan nüfusu barındırmaktadır. 2007 yılında 256 milyar \$ düzeyindeki GSYİH rakamı ve %5,5 oranındaki büyüme hızı ile de gelişen bir ülke konumundadır. BM verilerine göre; 77 milyar dolar ihracata karşılık 43 milyar dolar ithalatı ile dış ticaret fazlası veren İran, toplam ihracatının %80'ini ve devlet bütçesinin % 40-70'ini petrol gelirleri oluşturmaktadır.

Genel olarak İran'ın başlıca ihraç kalemi petroldür. 2006 yılında ülkenin toplam ihracatı 63 milyar \$ iken, petrol ve doğalgaz ihracatı 50,3 milyar \$ ile %80'ini oluşturmaktadır. Petrol ve doğalgaz dışında sınırlı düzeyde de olsa tarım ürünleri, halı, deri ve hayvan ile metal cevherleri ihracatı yapılmaktadır.

Dünyanın en büyük 2. doğalgaz rezervlerine sahip olan İran'ın yaklaşık olarak 27 trilyon metreküp doğalgaz rezervleri bulunmakta, toplam enerjisinin yaklaşık olarak yarısını doğalgazdan karşılamaktadır. Türkiye 2002 yılından itibaren 25 yılda 10 milyar metreküplük doğalgazın transferine başlamıştır.

OPEC'in ikinci en büyük petrol üreticisi olan İran, dünya petrol rezervlerinin %10'unu ve doğalgaz rezervlerinin %17'sini elinde bulundurmaktadır. İran petrol ihracatının yaklaşık olarak yarısını Asya ülkelerine, geriye kalan kısmını ise Avrupa ve Afrika pazarına yapmaktadır. İran ham petrol üretiminde dünya dördüncüsü olmasına karşın, petrol işleme altyapısının yeterli olmamasından dolayı benzin vb. rafine petrol ile net ithalatçı konumunda olmaktadır.

1.İRAN'IN DIŞ TİCARETİ

2006 yılında 104 milyar \$ olan İran toplam dış ticareti 2007 yılında 120 milyar \$'ı aşmıştır. 2007 yılında İran'ın toplam ihracatı bir önceki yıla göre %22,1 oranında artış kaydederek 77,2 milyar \$'a ulaşmış, toplam ithalatı ise 2006 yılına göre %5,7 artarak 43 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

1.1 İHRACAT

İran'ın en büyük ihraç pazarı olan Çin'e ihracatı, 2007 yılında %13 katına çıkarak 13,3 milyar \$'a ulaşmıştır.

İran'ın ikinci büyük ihraç pazarı olan Japonya'ya ihracatı 2007 yılında bir önceki yıla göre %16,4 azalarak 12,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

İran'ın ihracatından büyük pay alan diğer ülkeler ise sırasıyla Hindistan, Türkiye, Güney Kore, İtalya ve Fransa'dır.

İran'ın toplam ihracatından %3,5 pay alan ve ihracat artışı en yüksek ülke olan Yunanistan'a 2007 yılında toplam 2,7 milyar \$ ihracat yapılmıştır.

2007 yılında Türkiye İran'ın ihracat yaptığı 187 ülke arasından 4. olmuş ve İran'ın Türkiye'ye ihracatı bir önceki yıla göre %1.966,3 artarak 6,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

İran İhracatındaki Başlıca Ülkeler

Ülke	2006	2007	Değişim (%) 2006 - 2007
	1000 \$		
Çin	992.552	13.306.760	1.240,7
Japonya	15.109.766	12.634.220	-16,4
Hindistan	895.410	9.165.577	923,6
Türkiye	320.079	6.613.823	1.966,3
Güney Kore	219.834	6.481.826	2.848,5
İtalya	6.739.663	5.738.670	-14,9
Fransa	4.392.965	3.369.335	-23,3
Tayvan	14.199.232	3.274.050	-76,9
Güney Afrika	17.152	2.955.505	17.131,3
Yunanistan	12.941	2.726.712	20.970,3
İspanya	180.858	2.106.876	1.064,9
Singapur	134.680	1.344.781	898,5
Fas	8.232	806.961	9.702,7
Almanya	462.011	793.892	71,8
Romanya	13.570	614.751	4.430,2
Ara Toplam	43.698.945	71.933.739	64,6
Diğer Ülkeler	19.548.055	5.318.991	-72,8
TOPLAM	63.247.000	77.252.730	22,1

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

2007 yılında İran en fazla 27.fasılda yer alan mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar ihracatı gerçekleştirmiş olup, bir önceki yıla göre bu ürünün ihracatında %18,9 oranında artış yaşanmış ve söz konusu üründen toplam 62,6 milyar \$ değerinde ihracat yapılmıştır. Söz konusu ürünün ihracatı ülkenin 2007 yılı toplam ihracatın %81'ini oluşturmuştur.

İhracattan en yüksek payı alan ikinci ürün 29.fasılda bulunan organik kimyasallar olmuştur. Söz konusu ürünün toplam ihracattan %2,3 pay aldığı ve 2007 yılında İran'ın 1,7 milyar \$ değerinde organik kimyasal ihracatı yaptığı görülmüştür. İhracattan %1,3 oranında pay alan metal cevherleri, cüruf ve kül ihracatı ise 2007 yılında 1 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

İran'ın İhracatındaki Başlıca Ürünler

	2006	2007	Değişim (%) 2006 - 2007
	1000 \$		
27-Mineral Yakıtlar, Mineral Yağlar ve Müstahsalları, Mumlar	52.678.804	62.627.210	18,9
29-Organik Kimyasallar	660.589	1.770.216	168,0
26-Metal Cevherleri, Cüruf ve Kül	301.913	1.041.738	245,0
08-Yenilen Meyvalar, Kabuklu Yemişler, Turunçgil Ve Kavun Kabuğu	1.493.580	898.236	-39,9
74-Bakır ve Bakırdan Eşya	597.586	658.068	10,1
72-Demir ve Çelik	1.115.162	646.200	-42,1
39-Plastik ve Plastikten Mamul Eşya	797.613	483.596	-39,4
57-Halılar ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddeden Yer Kaplamaları	597.675	350.026	-41,4

25-Tuz, Kükürt, Toprak ve Taşlar, Alçılar ve Çimento	165.341	315.304	90,7
87-Motorlu Kara Taşıtları, Traktör, Bisiklet, Motosiklet ve Diğer	310.487	195.213	-37,1
76-Alüminyum ve Alüminyumdan eşya	248.642	149.258	-40,0
28-İnorganik Kimyasal Müstahsallar, Organik, İnorganik Bileşikler	259.273	146.497	-43,5
79-Çinko ve Çinkodan Eşya	186.389	123.766	-33,6
84-Makine ve Aksamları	276.271	121.857	-55,9
41-Ham Postlar, Deriler (Kürkler Hariç) ve Köseleler	114.765	115.621	0,7
Ara Toplam	59.804.090	69.642.806	16,5
Diğer Ürünler	3.442.910	7.609.924	121,0
TOPLAM	63.247.000	77.252.730	22,1

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

İran'ın en fazla ihraç ettiği diğer ürünler ise yenilen meyvalar, kabuklu yemişler, turunçgil ve kavun kabuğu; bakır ve bakırdan eşya; demir ve çelik ürünler olarak sıralanabilir.

1.2 İTHALAT

2007 yılında İran'ın ithalatındaki en önemli ülke toplam ithalattan aldığı %16,9 'luk payla Çin Halk Cumhuriyeti olmuştur. İran'ın Çin Halk Cumhuriyeti'nden yaptığı ithalat bir önceki yıla göre %196,5 oranında artmış ve toplam 7,2 milyar \$'lık ithalat gerçekleştirilmiştir.

İran'ın ithalatından en büyük payı alan ikinci ülke 4,9 milyar \$'la Almanya olurken, onu 3,3 milyar \$'la Güney Kore takip etmiştir.

2007 yılında İran'ın ithalatında bir önceki yıla göre en fazla artış gösteren ülke %766'lık artış ile Kazakistan olup, İran'ın söz konusu ülkeden ithalatı 2,4 milyar \$'dır.

Türkiye ise İran'ın ithalat yaptığı 93 ülke arasında 1,4 milyar \$'la 10.sırada yer almıştır.

İran'ın İthalatındaki Başlıca Ülkeler

Ülke	2006	2007	Değişim (%) 2006 - 2007
	1000 \$		
Çin	2.456.578	7.284.049	196,5
Almanya	5.212.313	4.954.681	-4,9
Güney Kore	2.559.313	3.265.621	27,6
Rusya Federasyonu	1.903.647	2.962.686	55,6
İtalya	2.280.570	2.537.359	11,3
Kazakistan	283.035	2.451.368	766,1
Fransa	2.205.475	2.076.867	-5,8
Hindistan	1.493.366	1.845.260	23,6
Brezilya	1.568.168	1.837.598	17,2
Türkiye	1.066.453	1.387.427	30,1
Japonya	1.045.269	1.332.250	27,5
Tayland	511.581	815.844	59,5
İngiltere	793.925	801.398	0,9

Hollanda	965.991	655.962	-32,1
İsviçre	158.495	637.630	302,3
Ara Toplam	24.504.179	34.846.000	42,2
Diğer Ülkeler	16.181.581	8.160.180	-49,6
TOPLAM	40.685.760	43.006.180	5,7

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

2007 yılında İran'ın en fazla ithal ettiği ürünler makine ve aksamları olmuştur. Söz konusu faslın toplam ithalattan aldığı pay %13,5 olup, toplam 7,75 milyar \$ değerinde ithalat gerçekleştirilmiştir.

İran'ın ithalatından %15 oranında pay alan demir ve çelik kaleminden 6,5 milyar \$ ithalat yapılmıştır.

En fazla ithal edilen ürünler arasında üçüncü sırayı alan mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar ithalatı ise bir önceki yıla göre %123,7 oranında artarak 3,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

İran'ın ithal ettiği diğer ürünler arasında motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motorsiklet ve diğerleri; elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları; demir ve çelikten eşya, plastik ve ürünleri yer almaktadır.

İran'ın İthalatındaki Başlıca Ürünler

GTİP	2006	2007	Değişim (%) 2006 - 2007
	1000 \$		
84-Makine ve Aksamları	6.833.335	7.754.430	13,5
72-Demir ve Çelik	797.816	6.502.156	715,0
27-Mineral Yakıtlar, Mineral Yağlar ve Müstahsalları, Mumlar	1.626.063	3.637.067	123,7
87-Motorlu Kara Taşıtları, Traktör, Bisiklet, Motosiklet ve Diğerleri	622.983	3.381.281	442,8
85-Elektrikli Makine Ve Cihazlar, Aksam ve Parçaları	894.861	3.174.296	254,7
73-Demir ve Çelikten Eşya	603.542	1.776.371	194,3
39-Plastik ve Plastikten Mamul Eşya	212.129	1.531.100	621,8
90-Optik, Fotoğraf, Sinema, Ölçü, Kontrol, Ayar Cihazları, Tıbbi Alet	252.104	977.516	287,7
29-Organik kimyasallar	291.849	921.434	215,7
10-Hububat	280.838	917.047	226,5
15-Hayvansal ve Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar ve Bunların Parçalanma Ürünleri	106.203	912.814	759,5
48-Kağıt ve Karton; Kağıt Hamurundan Kağıt ve Kartondan Eşya	84.947	817.074	861,9
30-Eczacılık Ürünleri	204.532	783.977	283,3
55-Sentetik ve Suni Devamsız Lifler	110.517	528.026	377,8
38-Muhtelif Kimyasal Maddeler	137.619	517.697	276,2
Ara Toplam	7.773.634	34.132.286	339,1
Diğer Ürünler	27.626.422	8.873.894	-67,9
TOPLAM	40.685.760	43.006.180	5,7

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

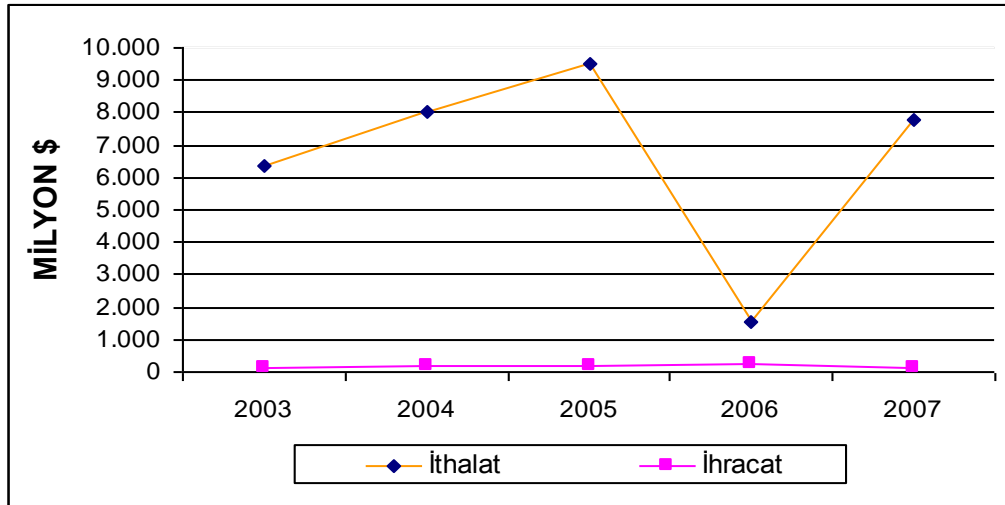
2. İRAN'IN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DİŞ TİCARETİ

2003-2007 yılları arasında İran'ın makine ve aksamları dış ticaret verileri analiz edildiğinde dış ticaret açığının 2006 yılına kadar artış eğiliminde olduğu dikkat çekmektedir. 2006 yılında ise bu açığın gerileyerek 1,2 milyar \$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. 2006 yılı dışında ithalatın her yıl bir önceki yıla göre arttığı gözlenirken, ithalatta en büyük artış oranı 2004 yılında, ihracatta en büyük artış oranı ise 2006 yılında kaydedilmiştir. 2007 yılında ise bu açık 7,6 milyar \$ düzeyinde kaydedilmiştir.

İran'ın Makine ve Aksamları Sektörü Dış Ticareti (84.Fasıl)

Yıllar	İthalat		İhracat		Dış Ticaret Dengesi
	Milyon \$	Değişim (%)	Milyon \$	Değişim (%)	Milyar \$
2003	6.352		115		-6.237
2004	8.028	26,4	161	40	-7.867
2005	9.521	18,6	172	6,8	-9.349
2006	1.548	-82	276	60,5	-1.272
2007	7.754	401,1	122	-55,9	-7.632

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

Dörtlü GTİP bazında sıralandığında 2007 yılında İran'ın başlıca makine ithal kalemleri arasında 455 milyon dolar ile GTİP: 8411'de yer alan "Türbin, Turbojet ve Aksamları," ilk sırada yer almaktadır. 8414 GTİP numaralı "Hava-Vakum Pompası, Hava/Gaz Kompresörü, Vantilatör, Aspiratör" ikinci sırada yer almaktadır.

84. Fasıl İtibariyle İran'ın Makine İthalatında Dörtlü GTİP Bazında İlk 30 Kalem (1000 \$)

	GTİP	GTİP Açıklama	2006	2007	2006/2007
1	8411	TURBOJETLER, TURBO-PROPELLER, DİĞER GAZ TÜRBINLERİ	12.877	454.575	3430
2	8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTILATÖR, ASPIRATÖR	99.967	413.760	314

3	8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATIK VALF DAHİL	59.705	400.734	571
4	8409	İÇTEN YANMALI, PISTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	82.389	349.481	324
5	8479	KENDINE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	165.813	342.120	106
6	8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	39.848	308.400	674
7	8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	51.537	295.348	473
8	8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMEK İÇİN CİHAZLAR	49.200	292.070	494
9	8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, ISI, NEM DEĞİŞTİRME TERTİBATLI	62.398	277.617	345
10	8431	AGIR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	12.981	256.115	1873
11	8477	KAUÇUK VEYA PLASTİĞİN İŞLENMESİNE VEYA KAUÇUK VEYA PLASTİKTEN EŞYANIN İMALİNE MAHSUS MAKİNE VE CİHAZLAR:	55.210	252.898	358
12	8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	11.146	249.952	2143
13	8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	63.637	236.814	272
14	8407	ALTERNATİF-ROTATİF KIVILCIM ATEŞLEMELİ, İÇTEN YANMALI MOTORLAR	87.449	223.880	156
15	8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İŞLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	16.234	213.725	1217
16	8450	'EV VEYA ÇAMAŞIRHANE TİPİ YIKAMA MAKİNELERİ	21.163	195.019	822
17	8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	45.576	178.318	291
18	8455	METALLERİ HADDELEME MAKİNELERİ. BUNLARIN SİLİNDİRLERİ	26.445	161.281	510
19	8443	MATBAACILIGA MAHSUS BASKI MAKİNELERİ, YARDIMCI MAKİNELER	11.562	157.314	1260
20	8483	TRANSMİSYON MILLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DISLİLER, ÇARKLAR	29.532	137.947	367
21	8426	GEMİ VİNÇLERİ	32.810	134.724	310
22	8473	YAZI. HESAP. MUHASEBE. BİLGİ İŞLEM. BÜRO İÇİN DİĞER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI	12.322	131.329	966
23	8471	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	85.827	129.034	50
24	8438	YİYECEK VE İÇECEKLERİN SİNAİ AMAÇLARLA HAZIRLANMASI VEYA İMALİNE MAHSUS MAKİNE VE CİHAZLAR	8.492	116.782	1275
25	8408	DİZEL, YARI DİZEL MOTORLAR (HAVA BASINCI İLE ATEŞLENEN, PISTONLU)	58.188	113.787	96
26	8428	KALDIRMA, İSTİFLEME, YÜKLEME, BOSALTMA MAKİNE VE CİHAZLARI	8.800	112.862	1183
27	8482	HER NEVİ RULMANLAR	32.783	104.468	219
28	8424	SIVI, TOZLARI PÜSKÜRTMEYE, DAGITMAYA MAHSUS MEKANİK CİHAZLAR	7.989	80.682	910
29	8480	METAL DÖKÜMHANELERİ İÇİN DERECELER (DÖKÜM KASALARI); DÖKÜM PLAKALARI; DÖKÜM MODELLERİ	25.308	67.900	168
30	8464	TAŞ, SERAMİK, BETON, ASBESTLİ BETON VEYA BENZERİ MİNERAL MADDELERİ İŞLEMeye VEYA CAMI SOĞUK OLARAK İŞLEMeye MAHSUS MAKİNELER	1.491	64.432	4221
	DİĞER		268.952	1.301.062	383,8
	TOPLAM		1.547.631	7.754.430	401,1

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

İran'ın en fazla makine ithal ettiği ilk beş ülke olan Almanya, İtalya, Çin, Güney Kore ve Fransa ülkenin makine ithalatının %53'ünü teşkil etmektedir. Türkiye ise ülkenin makine ithalatında 15. sırada yer almaktadır.

84. Fası İtibariyle İran'ın Makine İthalatında İlk 30 Ülke (1000 \$)

	ÜLKE	2006	2007	Değişim (%)
1	Almanya	1.754.488	1.543.493	-12,0
2	İtalya	1.405.883	1.458.556	3,7
3	Çin	599.369	1.150.079	91,9
4	Güney Kore	460.252	462.389	0,5
5	Fransa	278.177	399.586	43,6
6	Japonya	293.613	388.687	32,4
7	İngiltere	356.441	302.229	-15,2
8	Hollanda	66.140	194.813	194,5
9	İspanya	102.526	184.168	79,6
10	İsveç	266.605	176.557	-33,8
11	Avusturya	177.221	171.011	-3,5
12	Singapur	157.956	162.697	3,0
13	Belçika	140.613	154.826	10,1
14	İsviçre	158.495	129.530	-18,3
15	Türkiye	59.967	114.259	90,5
16	Tayland	69.854	109.822	57,2
17	Tayvan	94.845	94.581	-0,3
18	Danimarka	62.764	94.495	50,6
19	Hindistan	79.923	78.429	-1,9
20	Polonya	27.994	58.620	109,4
21	Rusya	44.134	54.538	23,6
22	Kanada	65.270	39.820	-39,0
23	Finlandiya	27.438	36.913	34,5
24	Malezya	16.245	34.058	109,7
25	Slovenya	7.205	27.283	278,7
26	Brezilya	22.582	16.058	-28,9
27	Hong Kong	11.781	14.202	20,6
28	Umman	5.299	11.675	120,3
29	Romanya	9.445	11.625	23,1
30	Avustralya	9.130	11.043	21,0
	Diğer	1.680	68.388	3.970,7
	TOPLAM	6.833.335	7.754.430	13,5

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

Dörtlü GTİP bazında sıralandığında 2007 yılında İran'ın başlıca makine ihraç kalemleri arasında 15,7 milyon dolar ile GTİP 8474'de yer alan "Toprak, Taş, Metal Cevheri vb. Ayıklama, Eleme vb. için Makineler" ilk sırada yer almaktadır.

84. Fasal İtibariyle İnan'ın Makine İhracatında DörtlÜ GTİP Bazında İlk 30 Kalem (1000 \$)

	GTİP	GTİP Açıklama	2006	2007	Değişim (%)
1	8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	22.125	15.716	-29,0
2	8411	TURBOJETLER, TURBO-PROPELLER, DİGER GAZ TÜRBİNLERİ	584	12.564	2051,4
3	8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	85.916	11.386	-86,7
4	8431	AGIR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	2.799	11.079	295,8
5	8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	9.852	5.909	-40,0
6	8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	14.589	5.276	-63,8
7	8471	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	1.004	4.739	372,0
8	8413	SİVİLER İÇİN POMPALAR, SİVİ ELEVATÖRLERİ	10.159	4.355	-57,1
9	8438	YİYECEK VE İÇECEKLERİN SİNİİ AMAÇLARLA HAZIRLANMASI VEYA İMALİNE MAHSUS MAKİNE VE CİHAZLAR	4.062	3.151	-22,4
10	8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	2.077	2.806	35,1
11	8473	YAZI. HESAP. MUHASEBE. BİLGİ İŞLEM. BÜRO İÇİN DİGER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI	161	2.761	1614,9
12	8483	TRANSMİSYON MILLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DİSLİLER, ÇARKLAR	2.153	2.399	11,4
13	8480	METAL DÖKÜMHANELERİ İÇİN DERECELER (DÖKÜM KASALARI); DÖKÜM PLAKALARI; DÖKÜM MODELLERİ	10.706	2.368	-77,9
14	8439	LİFLİ SELÜLOZİK MADDELERDEN KAĞIT HAMURU İMALİNE VEYA KAĞIT VEYA KARTON İMALİNE VEYA FİNİSAJINA MAHSUS MAKİNE VE CİHAZLAR	209	2.046	878,9
15	8455	METALLERİ HADDELEME MAKİNELERİ. BUNLARIN SİLİNDİRLERİ	1.810	1.821	0,6
16	8408	DİZEL, YARI DİZEL MOTORLAR (HAVA BASINCI İLE ATEŞLENEN, PİSTONLU)	2.744	1.810	-34,0
17	8443	MATBAACILIGA MAHSUS BASKI MAKİNELERİ, YARDIMCI MAKİNELER	892	1.578	76,9
18	8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	15.449	1.377	-91,1
19	8477	KAUÇUK VEYA PLASTİĞİN İŞLENMESİNE VEYA KAUÇUK VEYA PLASTİKTEN EŞYANIN İMALİNE MAHSUS MAKİNE VE CİHAZLAR:	5.701	1.376	-75,9
20	8419	İSİ DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMELER İÇİN CİHAZLAR	6.444	1.355	-79,0
21	8416	AKARYAKIT, TOZLAŞTIRILMIŞ KATI YAKIT VEYA GAZ YAKITLI OCAK BRÜLÖRLERİ; MEKANİK KÜL BOŞALTIÇILARI	2.141	1.346	-37,1
22	8464	TAŞ, SERAMİK, BETON, ASBESTLİ BETON VEYA BENZERİ MİNERAL MADDELERİ İŞLEMELER VEYA CAMI SOĞUK OLARAK İŞLEMELER MAHSUS MAKİNELER	2.466	1.311	-46,8
23	8430	TOPRAĞIN, MİNERALLERİN VEYA CEVHERLERİN TAŞINMASI, YAYILMASI, TESVİYESİ, SİYRİLMESİ, KAZILMASI, SIKIŞTIRILMASI, BASTIRILIP SIKIŞTIRILMASINA MAHSUS DİGER MAKİNE VE CİHAZLAR	1.344	1.293	-3,8
24	8448	84.44, 84.45, 84.46 VE 84.47 POZİSYONLARINDAKİ MAKİNELER İÇİN YARDIMCI MAKİNE VE CİHAZLAR	2.048	1.214	-40,7
25	8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İŞLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	6.505	1.176	-81,9
26	8434	SÜT SAĞMA MAKİNELERİ VE SÜTÇÜLÜKTE KULLANILAN MAKİNE VE CİHAZLAR	4.801	1.153	-76,0

27	8403	MERKEZİ ISITMA KAZANLARI	716	1.062	48,3
28	8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOGUTUCULAR, ISI POMPALARI	10.996	1.025	-90,7
29	8436	TARLA VE BAHÇE TARIMINA, ORMANCILIĞA, KÜMES HAYVANCILIĞINA VEYA ARICILIĞA MAHSUS DİĞER MAKİNE VE CİHAZLAR	784	1.009	28,7
30	8452	DİKİŞ MAKİNELERİ	1.836	991	-46,0
		DİĞER	43.198	14.405	-66,7
		TOPLAM	276.271	121.857	-55,9

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

İran'ın en fazla makine ihraç ettiği ilk beş ülke olan Almanya, Güney Afrika, Fransa, Kazakistan ve Hollanda ülkenin makine ihracatının %45'ini teşkil etmektedir. Türkiye ise ülkenin makine ihracatında 42. sırada yer almaktadır.

84. Fasal İtibariyle İran'ın Makine İhracatında İlk 30 Ülke (1000 \$)

	ÜLKE	2006	2007	Değişim (%)
1	Almanya	3.836	21.615	463,5
2	Güney Afrika	343	11.783	3.335,3
3	Fransa	1.718	10.461	508,9
4	Kazakistan	3.018	9.439	212,8
5	Hollanda	671	8.963	1.235,8
6	Azerbaycan	9.773	7.123	-27,1
7	Umman	218	6.730	2.987,2
8	İtalya	3.364	3.737	11,1
9	İngiltere	1.179	3.617	206,8
10	İsviçre	2.127	3.599	69,2
11	Etiyopya	205	3.308	1.513,7
12	Ermenistan	5.102	2.862	-43,9
13	Suudi Arabistan	2.293	2.702	17,8
14	Gürcistan	323	1.651	411,1
15	Pakistan	908	1.555	71,3
16	Singapur	2.343	1.549	-33,9
17	Kanada	63	1.493	2.269,8
18	Avustralya	44	1.311	2.879,5
19	İrlanda	0	1.048	0,0
20	Avusturya	130	1.036	696,9
21	İspanya	423	1.002	136,9
22	Belçika	148	892	502,7
23	Bahreyn	233	687	194,8
24	Fas	0	653	0,0
25	Bulgaristan	213	618	190,1
26	Tunus	316	613	94,0
27	Yunanistan	162	607	274,7
28	Finlandiya	278	589	111,9
29	İsveç	33	564	1.609,1
30	Çek Cumhuriyeti	35	553	1.480,0
	DİĞER	236.772	9.497	-96,0
	TOPLAM	276.271	121.857	-55,9

Kaynak: Birleşmiş Milletler Verileri

3. TÜRKİYE-İRAN TİCARİ İLİŞKİLERİNİN GELİŞİMİ

3.1. Türkiye-İran Dış Ticareti

Türkiye ile İran arasındaki ticaret rakamları aşağıdaki tabloda verilmiş olup, 2002 yılında 1,3 milyar \$ olan toplam dış ticaret hacmi %542 oranında artış kaydederek 2007 yılında 8,1 milyar \$'a ulaşmıştır.

2007 yılında 1,4 milyar \$ olan ihracatımız 2008 yılının Ekim ayı itibariyle 1,7 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. İthalatımız ise 2007 yılında 6,6 milyar \$ iken 2008 yılının Ekim ayı itibariyle 7,5 milyar \$ olarak kaydedilmiştir.

İki ülke arasındaki dış ticaret 2002 yılında 587 milyon \$, 2003 yılında 1.327 milyon \$, 2004 yılında ise 1.149 milyon \$ Türkiye aleyhine açık vermiş olup, söz konusu dış ticaret dengesi 2005, 2006 ve 2007 yıllarında da açık vererek, 2008 yılının Ekim ayı itibariyle 5,8 milyar \$ Türkiye aleyhine açık vermiştir.

Türkiye-İran Dış Ticareti

(Milyon \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Toplam Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi
2002	334	921	1.255	-587
2003	534	1.861	2.395	-1.327
2004	813	1.962	2.775	-1.149
2005	913	3.470	4.383	-2.557
2006	1.067	5.627	6.694	-4.560
2007	1.441	6.615	8.056	-5.174
2008*	1.675	7.488	9.163	-5.813

*(Ocak-Ekim) verileri kullanılmıştır.

Kaynak: TÜİK verileri.

İki ülke arasında dış ticaretin daha yakından incelenmesi amacıyla mal grupları bazında verilere bakıldığında; 2007 yılında Türkiye'nin İran'a yaptığı toplam ihracat içinde en büyük paya sahip olan ürün 211 milyon \$ ile makine ve aksamlarıdır. Onu 152,7 milyon \$'la demir ve çelik takip etmiştir. Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü ve elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları da ihracattan büyük pay alan mal grupları arasındadır.

Türkiye'nin İran'a İhraç Ettiği Başlıca Mallar

	2006	2007	2008 (Ocak-Ekim)
	Değer (\$)	Değer (\$)	Değer (\$)
84 Makine ve Aksamları	131.139.551	211.320.147	249.948.846
72 Demir ve Çelik	69.285.464	152.670.146	195.030.879
44 Ağaç ve ahşap eşya; odun kömürü	66.970.718	107.717.983	89.881.267
85-Elektrikli Makine ve Cihazlar, Aksam ve Parçaları	57.190.081	92.987.519	104.790.949
24 Tütün veya Tütün Yerine Geçen İşlenmiş Maddeler	110.294.884	89.419.445	69.812.156
39 Plastik ve Mamülleri	51.423.576	81.385.062	85.534.469
87 Traktör, Otomotiv Yedek Parçaları ve Aksesuarları	75.390.051	78.927.248	128.071.702

94	Mobilya, Prefabrikte Binalar, Yataklar ve Aydınlatma Ürünleri	35.273.445	69.717.154	66.023.931
73	Demir ve Çelikten Eşya	87.334.068	63.152.794	48.878.340
55	Sentetik ve Suni Devamsız Lifler	45.359.608	49.315.945	50.643.528
58	Özel Dokunmuş mensucat; tuftedilmiş dokumaya elverişli mensucat; dantela; duvar halıları, şeritçi ve kaytancı eşyası	22.493.862	45.879.418	39.713.498
	Diğer	314.746.323	398.697.233	545.943.368
	TOPLAM	1.066.901.631	1.441.190.094	1.674.272.933

Kaynak: TÜİK verileri

2007 yılında Türkiye'nin İran'dan ithalatında fasıl olarak birinci sırayı 6 milyar \$'lık değeriyle benzin motor yağları, fuel oil, nafta, etilen, propilen, benzen almıştır. Onu sırasıyla bakır ve bakırdan eşya, plastik ve mamulleri, demir ve çelik takip etmiştir.

Türkiye'nin İran'dan İthal Ettiği Başlıca Mallar

	2006	2007	2008 (Ocak-Ekim)	
	Değer (\$)	Değer (\$)	Değer (\$)	
27	Benzin Motor Yağları, Fuel Oil, Nafta, Etilen, Propilen, Benzen	5.260.691.510	6.011.214.871	6.909.498.595
74	Bakır ve Bakırdan Eşya	47.897.041	257.812.314	271.695.113
39	Plastik ve Mamulleri	147.664.621	166.421.657	113.076.842
72	Demir ve Çelik	16.935.282	24.661.281	29.758.750
29	Organik Kimyasal Ürünler	13.521.290	15.825.022	20.784.096
28	Anorganik kimyasallar; kıymetli metallerin, radyoaktif elementlerin; nadir toprak metallerinin ve izotoplarının organik veya anorganik bileşikleri	3.147.405	15.341.096	8.029.198
87	Traktör, Otomotiv Yedek Parçaları ve Aksesuarları	5.892.529	15.330.516	15.655.017
41	Ham Postlar, deriler, (kürkler hariç) ve köseleler	10.461.179	9.120.663	7.059.158
26	Metal Cevherleri cüruv ve kül	44.530.981	8.168.436	4.816.199
56	Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat; özel iplikler; sicim kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	1.288.519	7.579.365	8.284.539
	Diğer	74.579.799	83.918.628	99.361.429
	TOPLAM	5.626.610.156	6.615.393.849	7.488.018.936

Kaynak: TÜİK verileri

DEĞERLENDİRME

132 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervlerine sahip olan İran, şu anki durumu itibarıyla OPEC ülkelerinin 2. en büyük petrol üreticisidir. Petrol ve doğalgaz ülke ekonomisinin temel taşlarını oluşturmaktadır. Petrol işleme altyapısı yeterli olmadığından, dünya petrol üretiminde 4. olmasına rağmen benzin vb. rafine petrol ithal etmektedir. İran ayrıca nükleer faaliyetlerine ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin çıkartmış olduğu kararlar ile ekonomik yaptırımlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu yaptırımlar daha çok İran'ın uluslararası faaliyette bulunan banka ve temsilcilikleri ile İran ile işbirliği yapan belli şirketlere finansman sağlayan kurumları hedef almaktadır.

İran Türk özel sektörü için geniş fırsatların olduğu bir ÷lkedir. Komşu ÷lke olarak yakınlığının yanı sıra, genç nüfusuyla birlikte artan tüketim talebiyle gelecek vadeden bir pazar niteliğindedir. Sanayi amaçlı olarak İran'da ihracat yapmak ve hammaddeleri İran'dan temin etmek şartıyla %100 yabancı sermayeli şirketler kurulabilir. İranlı firmalar ÷lkeye teknoloji ve sermayenin çekilmesine yönelik olarak yabancı ortaklarla işbirliğine sıcak bakmaktadırlar. İran ekonomisi büyük ölçüde KOBİ'lere dayanmaktadır. Bu alanda iki ÷lke için işbirliği alanları mevcuttur. İran'daki Çulha Özel Bölgesi'nde yatırım yapan yabancı firmalara getirdikleri katma değer kadar mal ithal etme hakkı tanınmakla birlikte yer satılmamakta ancak %51 oranında bir İranlı ortakla yatırım yapması halinde yer sağlanmaktadır.

KAYNAKLAR

- TÜİK verileri
- Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü Verileri
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) İran Ülke Bülteni